

Toholammin kunnan lausunto hyvinvointialueen suunnitelmiin terveyskeskuksen sulkemiseksi Toholammilla

Kh 13.12.2024 § 198
241/00.04.03/2024

Valmistelija

Kunnanjohtaja Jukka Hillukkala, p. 040 150 5201

”Sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluverkkouudistus / Toholammin Soite-asema

Keski-Pohjanmaan aluehallitus 03.12.2024
4609/00.02.00/2024

Valmistelija vt hyvinvointialuejohtaja Katja Virta

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen vuoden 2025 talousarvio tulee jäämään alijäämäiseksi, jonka takia kulurakennetta keventävät lisätoimenpiteet ovat välttämättömiä. Lain hyvinvointialueista 115 §:n velvoittamana hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Keski-Pohjanmaalla tämä tarkoittaa, että vuodesta 2023 lukien kertynyt alijäämä tulee olla katettuna vuoden 2026 loppuun mennessä. Vuodelta 2023 alijäämää kertyi -20,5 miljoonaa euroa. Myös vuosi 2024 tulee olemaan alijäämäinen.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen talouden tilanne vaatii, että vuoden 2025 talousarvio tehdään kaksivaiheisesti. Aluevaltuustolle esitetään 16.12.2024 päätöskäsittelyssä noin -13,5 miljoonaa euroa alijäämäinen talousarvio. Toisessa vaiheessa aluevaltuustolle esitetään muutostalousarvio, joka tuodaan aluevaltuuston päätöskäsittelyyn tämän hetken arvion mukaan helmi-maaliskuussa 2025. Muutostalousarvioon tullaan sisällyttämään joulukuussa aluehallitukselle ja aluevaltuustolle esitetyt toimenpiteet. Toimenpiteet kattavat talouden sopeuttamistoimia vuodelle 2025 yhteensä 13,5 miljoonaa euroa. Sopeuttamistoimien mahdollistamana muutostalousarviolla tähdätään vähintään tasapainoiseen tulokseen (0 €). Tällöin lisää kumulatiivista alijäämää ei syntyisi vuoden 2025 aikana. Hyvinvointialuelain mukaisesti kumulatiivinen alijäämä tulee kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä.

Talouden tasapainottamisen vaatimukset edellyttävät muutoksia hyvinvointialueen palveluverkkoon. Koska palveluverkko rakentuu tarvetta suuremmista vuokralla olevista kiinteistöistä, on aluehallitus valtuuttanut keväällä 2024 vt hyvinvointialuejohtajan neuvottelemaan kuntien kanssa kiinteistöjen tarpeettomien tilojen vuokrauksesta luopumisesta sekä taloudellisen tilanteen vuoksi seuraavien vuosien indeksikorotuksista luopumisesta. Palveluverkkouudistuksen kohteena olevien kiinteistöjen osalta neuvottelut eivät tuottaneet

tulosta. STM, VM ja SM edellyttivät syksyllä 2024 Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa käydyissä hyvinvointialueneuvotteluissa, että Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen tulee tarkastella palveluverkkoaan nopealla aikataululla.

Alueilla järjestettiin keväällä 2024 avoimia tilaisuuksia kuullen kunkin alueen asukkaita heidän palvelutarpeistaan. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) edellyttää, että hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Palvelut ovat lisäksi toteutettava yhdenvertaisesti, yhteensovitetuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Palveluja voidaan koota hyvinvointialueen alueella suurempiin kokonaisuuksiin silloin, kun palvelujen saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä.

Palveluverkko Keski-Pohjanmaalla koostuu sosiaali- ja terveystalouden Soite-keskuksista, Soite-asemista ja Soite-pisteistä sekä sähköisistä, liikkuvista ja kotiin vietävistä palveluista. Soite-keskuksissa on laajin palvelutarjonta. Päivystys ja vastaanotot on keskitetty Soite-keskuksiin. Soitekeskukset sijaitsevat Kokkolassa (pääterveysasema), Kannuksessa sekä Tunkkari-Pajalassa. Soite-asemilla on vaihteleva ja muuntuva sosiaaliterveyden- ja sairaanhoidon tarjonta. Asemilla järjestetään asiantuntijavastaanottoja, eri alan lääkäreiden vastaanottoja sekä neuvola- ja sosiaalipalveluita. Soite-asemat sijaitsevat Kälviällä, Toholammilla ja Perhossa. Soite-pisteet ovat matalankynnyksen lähipalvelupisteitä, joissa on joustava palvelutarjonta. Soite-pisteet sijaitsevat Kokkolan Koivuhaassa, Lestijärvellä, Ullavassa, Lohtajalla ja Halsualla.

Palveluverkon tavoitteena on tarjota mahdollisimman yhdenvertaisesti saatavia ja saavutettavia sosiaali- ja terveystalouden palveluja koko hyvinvointialueen asukkaalle. Palveluiden toimintamalleja on uudistettava, jotta vaikuttavat palvelut voidaan turvata talouden heikentyneessä tilanteessa. Palvelumuotoja muutetaan hallitusti kohden pienempiä Soite-pisteitä, jotka voivat toimia laajenevien liikkuvien palvelujemme kirjaamispisteinä tarvittaessa. Asiantuntijasairaanhoitajien ja terveydenhoitajien ajanvarauksellista vastaanottoa voidaan järjestää tarpeenmukaisesti hyvinvointialueen soitepisteissä. Etävastaanottojen määrää lisätään huomioiden asukkaiden mahdollisuus niitä käyttää. Palveluverkon uudistuksen yhteydessä omalääkärimalliin siirtyminen on osa muutosta, jolla turvaamme hoidon paremman jatkuvuuden ja saatavuuden. Esitys palveluverkkouudistuksesta on hyvinvointialuetasoinen eikä perustu kuntarajoihin, mutta huomioi liikenneyhteydet uuden toimintamallin toimipisteisiin.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaan aluevaltuusto päättää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiasta käsittäen palveluverkkoa koskevat muutokset

(hallintosäännön 19 §:n 1. kohta). Asian käsittelyssä aluehallituksessa tai muissa hyvinvointialueen toimielimissä noudatetaan esteellisyyttä koskevaa lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä sekä ns. varovaisuusperiaatetta.

Oheisaineistona:

Sote-palveluverkon muutos Toholammin Soite-aseamalla

Päätösesitys

Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle, että aluevaltuusto

1. hyväksyy palveluverkon muutokset Toholammin Soite-aseamalla
2. valtuuttaa aluehallituksen ja hyvinvointialuejohtajan toimeenpanemaan muutokseen liittyvät toimenpiteet.”

Keski-Pohjanmaan aluehallitus 09.12.2024 § 339

4609/00.02.00/2024

Valmistelija vt hyvinvointialuejohtaja Katja Virta

Päätösesitys

Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle, että aluevaltuusto

1. hyväksyy palveluverkon muutokset Toholammin Soite-aseamalla
2. valtuuttaa aluehallituksen ja hyvinvointialuejohtajan toimeenpanemaan muutokseen liittyvät toimenpiteet.

Päätös

Aluehallitus päätti esittää aluevaltuustolle, että aluevaltuusto

1. hyväksyy palveluverkon muutokset Toholammin Soite-aseamalla siten, että alueen palvelut tuotetaan liikkuvana palveluna tukipisteiden avulla ja liikkuvien palveluiden tulee olla toiminnassa kiinteistöistä luovuttaessa.
2. valtuuttaa aluehallituksen ja hyvinvointialuejohtajan toimeenpanemaan muutokseen liittyvät toimenpiteet.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Hillukkala Jukka

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueelle seuraavan lausunnon koskien hyvinvointialueen suunnitelmia terveyskeskuksen sulkemisesta Toholammilla:

Toholammin kunta ilmaisee Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueelle voimakkaan huolensa ja tyytymättömyytensä suunnitelmista palveluverkon muutoksiin, jotka johtaisivat Toholammin Soite-aseaman sulkemiseen. Kunnan näkemyksen mukaan asian valmistelussa ei ole riittävällä tavalla kuultu kuntaa eikä tarjottu asianmukaista mahdollisuutta neuvotteluihin.

Hyvinvointialueen palveluverkon kehittäminen maakunnallisesti on Toholammin kunnan näkemyksen mukaan sinänsä ymmärrettävää. Kuitenkin tosiasiallisesti yksipuolisesti saneltaviksi ehdotetut muutokset, jotka heikentävät merkittävästi kansalaisille tarjottavien lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta paikkakunnalla, eivät ole kunnan näkökulmasta hyväksyttäviä: on selvää, että esimerkiksi lähipalvelupiste tai ns. terveyskioski-malli, jollainen on alkujaan kehitetty erityisesti kasvukeskusten kaupallisten tilojen yhteydessä tapahtuvaan sote-neuvontaan ja pienimuotoiseen vastaanottoimintaan (mm. verenpaineen

mittaukseen), ei sellaisenaan riitä korvaamaan terveysasematasoisia palveluja paikkakunnalla. Asia korostuu erityisesti, kun huomioidaan väestön ikääntyminen ja siitä seuraava sote-palvelutarpeen kasvu tulevina vuosina ja edelleen 2030-luvulla. Uuden omalääkärimallin käyttöönotto ja kehittäminen maakunnassa ja valtakunnallisesti on järkevää ja asiakkaiden näkökulmasta ehdottomasti tarpeen, mutta tässä asiassa muutos tapahtuu hitaasti ja valitettavasti jo valmiilta takamatkalta.

Edellä mainituin perustein Toholammin kunta katsoo, että Soite-aseman säilyttäminen Toholammilla on sekä perusteltua että välttämätöntä. Tämä ei sulje pois hyvinvointialueen palvelutarjonnan asiakaslähtöisyyden jatkuvaa kehittämistä. Samalla Toholammin kunta esittää vahvana toivomuksenaan, että hyvinvointialueen ja kuntien välisen vuoropuhelun sujuvuuteen sekä erilaisiin kumppanuusmahdollisuuksiin kiinnitetään jatkossa selvästi nykyistä enemmän huomiota; yhteistyö on onnistumisen edellytys.

Edelleen Toholammin kunta esittää hyvinvointialueelle seuraavat seikkaperäiset huomionsa liittyen sote-tiloihin ja -toimintoihin Toholammilla:

1. Keskustelu jakelukeittiöratkaisusta Männistössä.
Kustannusarvio noin 200 000 euroa. Sopimus Männistön keittiön jaosta Soite ja Toholammin kunta yhteiskeittiö 2023. Säästöä syntyi Soitelle, koska ei tarvinnut investoida jakelukeittiöön.
2. Toholammin kunta on antanut ambulanssitilat veloitusetta Soiten käyttöön. Taloudellinen hyöty Soitelle on ollut perimättöminä vuokrina yhteensä noin 300 000 euroa.
3. Toholammin kokoinen pieni kunta on pitänyt vuodesta 2016 saakka vuokratason samana nostamatta sitä millään indeksillä. Taloudellinen tuki Soitelle on ollut kohtien 1. ja 2. mukaan yhteensä noin 500 000 euroa.
4. Keskustelu sosiaalityöntekijän siirrosta terveyskeskukseen 2024.
Tilat löytyivät terveyskeskuksen alakerrasta epäasiallisen viestinnän häiritessä ratkaisun löytymistä. Integraatiota tehdään Toholammilla, mutta Kannuksessa sama sosiaalityöntekijä jatkaa Kelan tiloissa ja integraatiosta ei tarvitse välittää. Sama sosiaalityöntekijä työskentelee osan viikosta Toholammilla ja osan Kannuksessa. Tällä järjestelyllä Soiten taloudellinen hyöty marraskuun alusta 2024 alkaen on ollut 1513,92 euroa/kuukausi.
5. Asiakkaiden käyntimäärät ovat Toholammilla laskussa, koska Soite ei rekrytoi lääkäreitä Toholammille. Palveluita ei ole käytettävissä kun terveyskeskuksesta ilmoitetaan, että Toholammilla ei ole lääkäreitä, mutta Kannuksessa on aikoja. Monella ikääntyneellä ei ole autoa käytettävissään tai muuten kykyä tai mahdollisuutta hakeutua omatoimisesti palveluihin (saattajan tarve), jolloin hoidot jäävät saamatta. Palvelukeskus Männistön vainajat siirretään Kannukseen kuoleman toteamista varten, jos Toholammilla ei ole lääkäreitä paikalla. Järjestelyä ei voi pitää inhimillisenä eikä vainajan arvoa kunnioittavana. Toholammin terveyskeskuksen alakerrassa sijaitsevat kylmiö ja kappeli, jotka tukevat palvelun järjestämistä paikkakunnalla.

Toholammin terveyskeskuksen tilat ovat esteettömät ja henkilökunnan mukaan hyvät ja toimivat.

6. Hammashoidon palveluissa pop up/tukipisteellä ei voida tehdä kuin perustason hoitoa, kuten hammastarkastuksia. Lisäksi hoitopisteen rakentaminen vaatii valtavasti tilaa, energiaa, vettä ja laitteita, joiden

edellyttämät vaatimukset on vaikea täyttää missä tahansa. Vanhusten hammashoidon tarve on lisääntynyt vuosien varrella, ja Männistön asukkaiden hoitaminen naapurissa on ollut tehokasta ja edullista. Vanhusten kускаaminen kauemmas pop up/tukipisteelle on epäinhimillistä ja kustannustehotonta.

7. On perusteltua selvittää, ovatko huonokuntoiset asiakkaat Toholammilta joutuneet erikoissairaanhoidon asiakkaiksi hoidon puutteen ja hoidon järjestämättömyyden vuoksi; erikoissairaanhoidon kustannukset ovat nousseet Keski-Pohjanmaalla.

8. Toholammin kunnanvaltuusto on kesäkuussa 2022 vahvistanut terveystakeskuskiinteistön uudeksi kuukausivuokraksi 20366,37 euroa. Vuokratut neliöt ovat kasvaneet, koska koko terveystakeskus kuuluu vuokrata ilmastointi- ja käytävätiloineen. Vuokra on 8 euroa/m², eli Keski-Pohjanmaan edullisimpia kohteita Soiten käytössä. Vanhat 1752,7 neliötä ja valtuuston vuonna 2022 käsittelemässä vuokrasopimuksessa kiinteistön neliömäärä on 2542. Asianomaista viranhaltijaa on yritetty saada allekirjoittamaan täydennetty sopimus Soiten osalta, mutta tuloksetta. Soite on maksanut kuitenkin saman vuokrasopimussumman 20336,37 euroa/kk ja näin uusi laajempi sopimus on tullut voimaan. Kunnan näkemyksen mukaan tämä tarkoittaa hyvinvointipalvelusäännön perusteella Soiten sitoutumista tilojen vuokraamiseen kolmeksi (3) vuodeksi ja yhdeksi (1) optiovuodeksi.

9. Kunnan näkemyksen mukaan Soite ei ole neuvotellut terveystakeskuksen vuokrajärjestelyistä. Toholammilla 17.4.2024 järjestetty Soiten maakuntakierros ei ole ollut luonteeltaan neuvotteluksi katsottava. Asianomainen viranhaltija lupautui neuvotteluun 2.10.2024, jonka hän kuitenkin peruutti tarpeettomana sähköpostiviestillä. Kysyttäessä perusteluita hän ei halunnut vastata. Kaikista sopimuksista on mahdollista neuvotella, mutta yksin Toholammin kunta ei voi neuvotella. Nyt Soiten toimintaperiaatteiden muutoksista Toholammin kunnassa on saatu lukea Keskipohjanmaa-lehdestä.

Uutta terveystakeskusta ollaan rakentamassa Kokkolaan kymmenillä miljoonilla, investointi kasvaa lähes 70 miljoonaan euroon valmistuttuaan. Soiten talouden tasapainottaminen vaatii toimenpiteitä ja tilojen tehokkaampaa hyödyntämistä myös Sairaalamäellä. Huoltovarmuuden ja varautumisen näkökulmasta tämä keskittäminen ei ole perusteltua eikä myöskään taloudellisesti kestävästi perusteltavissa.

10. Toholammin kunnanhallitus edellyttää neuvotteluiden käynnistämistä Toholammin Soite-aseman vuokrasopimuksen osalta. Samalla kunnanhallitus edellyttää palveluverkkoa koskevan lapsi-, vanhus- ja vammaisvaikutusten arvioinnin toteuttamista (ml. neuvolapalvelut ja -tilat).

Päätös

Hyväksyttiin.

Jukka Rimpioja oli poissa kokouksesta tämän asiakohdan käsittelyn aikana klo 10.11–10.12.

Ulla-Riitta Harju oli poissa kokouksesta tämän asiakohdan käsittelyn aikana klo 10.37–10.39.

Virpi Ali-Haapala oli poissa kokouksesta tämän asiakohdan käsittelyn aikana klo 10.50–10.52.

Tämä pykälä tarkastettiin kokouksessa.

Kokouksessa pidettiin tauko tämän asiakohdan käsittelyn ja päätöksenteon jälkeen klo 11.07 alkaen.